

spreek!

Over geloof, kerk en samenleving

**VAARWEL BISSCHOP
GERARD DE KORTE**

- Particulieren
- Ondernemers
- Vrije Beroepen
- Expats
- Financiering Vastgoed
- Buitenland Hypotheken

Bocht Oosterdiep 1 | 9641 JH Veendam
T (0598) 634 642

HEZENBERG

BEZINNEN | GROEIEN | HELEN

VASTGELOPEN?

Professionele begeleiding vanuit een christelijke levensvisie voor mensen met:
relatie- en gezinsproblemen, burnout, rouwverwerking of traumatische ervaringen.

083 - 444 52 51 WWW.HEZENBERG.NL

Theologie studeren

is sterker worden, sterker in je eigen geloof, krachtiger om anderen te helpen hun weg te vinden in het geloof.

28 mei 2016
OPEN DAG
OP DE TILTENBERG
VAN HET THEOLOGISCH
INSTITUUT SINT
BONIFATIUS

Theologie studeren in deeltijd!
Diaken of catechist worden
Of persoonlijke verdieping
van je geloof

Informatie over de Open Dag vindt u
via: www.tiltenberg.org

*Echt niet te bevatten!
Mogen wij u helpen bij het nadenken over het afscheid?*

Verzorging
van begrafenis
of crematie

Wij zijn 24 uur
per dag
bereikbaar.

Al vele jaren hebben wij ervaring
met de Rooms Katholieke
rituelen en gebruiken.

Bij ons staan traditie en
stijl voorop.

Waar u ook verzekerd bent,
wij staan voor u klaar.

050 - 52 55 980

UITVAARTZORG
BOERHAAVELAAN
Stad en Ommeland
BOERHAAVELAAN 19, 9728 LG GRONINGEN
050 - 52 55 980
WWW.UITVAART-GRONINGEN.NL

Vaarwel bisschop

Hoofdredacteur
Sipke Draisma

We waren allemaal wat van slag in het bisdomhuis toen we hoorden dat monseigneur Gerard de Korte ons ging verlaten om bisschop te worden van 's-Hertogenbosch. We hebben de bisschop in de afgelopen zeven jaar leren kennen als een vriendelijk persoon die aandacht had voor zijn medewerkers. De deur tussen het bisdomhuis en de aangrenzende bisschopswoning was bijna altijd open en stond daarmee symbool voor de wijze waarop mgr. De Korte bisschop wilde zijn: eenvoudig benaderbaar, hartelijk en zonder al te veel protocol.

Met deze speciale editie van het bisdomblad Spreek! nemen we afscheid van mgr. De Korte. Het is een blad vol foto's en citaten geworden uit zijn pontificaat. Opvallend is hoe bisschop De Korte al zeven jaar lang pleit voor een open, gastvrije en barmhartige kerk. Een sfeer die later uitgedragen zou worden onder paus Franciscus. Een sfeer die het bisdom Groningen-Leeuwarden altijd gekenmerkt heeft, van hoog tot laag. Dat komt ervan als je een katholieke minderheid vormt. Je leert oog en oor te hebben voor mensen die anders denken en geloven. Het komt bovendien je eigen geloven in de regel alleen maar ten goede.

Met enige droefheid maar vooral met dankbaarheid in ons hart zwaaien we onze bisschop nu uit. Vaarwel bisschop. We hadden het goed samen. We wensen u het allerbeste toe en Gods zegen over uw arbeid. En we kijken met belangstelling uit naar een nieuwe bisschop. Die deur naar de bisschopswoning laten we alvast openstaan.

Inhoud

4 Mensen

5 Bonifatiusdagen 2016

6 Vaarwel bisdom

8 De bisschop door de jaren heen

11 Gelovigen over de bisschop

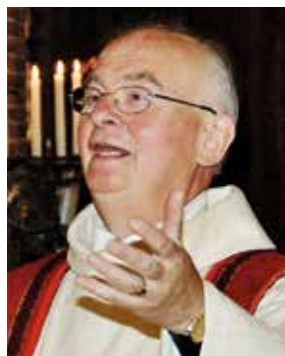
14 Bisschopshuis over de bisschop

17 Pastores over de bisschop

20 Vicarissen over de bisschop

22 Joor en colofon

Op 13 april 2016 overleed te Ede emeritus-pastoor **P.Th.V.M. (Peter) Bosma**. Peter Bosma werd geboren te Amsterdam op 18 juli 1935 en in 1960 tot priester van het bisdom Haarlem gewijd. Hij was kapelaan te Naarden, Medemblik en Haarlem en later pastoor in Ede en aalmoezenier binnen het legervicariaat. Van 1997 tot 2008 was Peter Bosma werkzaam in de Titus Brandsma-parochie in Leeuwarden.

Op vrijdag 1 april j.l. ontving **drs. H.G.L.M. (Han) Crombach** de Bonifatiuspenning uit handen van apostolisch administrator mgr. Gerard de Korte. Han Crombach was ruim 18 jaar lid van de Diocesane Commissie voor Kerkinrichting en Kerkelijk Kunstbezit (DCKKK). In de jaren dat hij deel uitmaakte van de diocesane Kunstcommissie heeft hij veel uitvoerend werk gedaan met betrekking tot de inventarisatie van kunstvoorwerpen in de rooms-katholieke kerken van ons bisdom.

Op 31 maart overleed in Groningen pater **J.J. (Jaring) de Wolff o.carm.** Jaring de Wolff werd geboren op 31 augustus 1936 te Leeuwarden. Als 11-jarige jongen ging hij naar het seminarie van de Orde van de Karmelieten in Zenderen. In 1961 werd hij tot priester gewijd en was hij werkzaam in Veendam en Emmen. Daarna werd hij pastoor van Zandberg en later ook van Ter Apel. Vanaf 2008 was pater De Wolff priesterassistent in de parochies van Wergea, Jirnsum, Easterwierrum en Wytgaard.

Pastoor **drs. L.R. (Bert) van der Wal** is door de kanunniken van het Diocesaan Kapittel in hun vergadering van 22 maart aangewezen tot secretaris. Hij is daarmee de opvolger van emeritus-pastoor Jan Alferink. Het Kapittel heeft inmiddels een lijst met drie mogelijke bisschopskandidaten (terna) opgesteld en aan de pauselijke nuntius Aldo Cavalli overhandigd.

Op maandagochtend 22 februari overleed in het Berchmanianum in Nijmegen pater **J. (Hans) van Zeeland SJ**. Hans van Zeeland werd geboren op 3 september 1926 in Veur en trad in bij Sociëteit van Jezus in 1945. In 1958 werd hij priester gewijd. In 1967 werd hij vicaris in Hoogkerk en verleende hij weekend-assistenties in Zuidhorn. Van 1985 -1991 was hij pastoor van Delfzijl. Na 1981 woonde hij in Groningen, Delfzijl en Bedum en was hij actief in de basiszielzorg en bij de KBO.

Apostolisch administrator mgr. De Korte heeft **drs. P.P.H.J.M. (Piet) Timmermans** per 1 april 2016 benoemd tot bisschoppelijk gedelegeerde voor het katholiek onderwijs in het bisdom Groningen-Leeuwarden. Piet Timmermans is diocesaan dienstverlener catechese en jongeren. Als bisschoppelijk gedelegeerde is hij de opvolger van pastoor Peter Stiekema die deze functie tijdelijk vervulde na het vertrek van diocesaan catecheet Stefan Mangnus.

BONIFATIUSDAGEN DOKKUM

10-11-12 JUNI: MOEDIG EN OPMERKZAAM

De Bonifatiusdagen duren dit jaar van vrijdagavond 10 tot en met zondagmiddag 12 juni. Er is een keur aan bijeenkomsten in de Dokkumer binnenstad met als thema Moedig en Opmerkzaam. De Bonifatiusdagen worden nu mede gedragen door de Protestantse gemeente van Dokkum Aalsum en Wetsens, de Remonstrants-Doopsgezinde gemeente en de Christelijk Gereformeerde gemeente. Daarmee is een lang gekoesterde wens in vervulling gegaan om het Bonifatiusfeest een meer oecumenisch karakter te geven.

De Bonifatiusdagen worden op **vrijdagavond 10 juni** om 19.00 uur geopend met een oecumenische Vesperviering in de Martinuskerk (Markt 2). Aansluitend is er om 20.00 uur in de RK Kerk (Koningstraat 26) een voorstelling van Peter Vermaat over Franciscus van Assisi (entree € 3).

Op **zaterdag 11 juni** zijn er 's middags diverse activiteiten in de rooms-katholieke kerk, de doopsgezinde kerk

(Legeweg 14), de christelijk-gereformeerde kerk (Stationsweg 39) en de dorpskerken van Aalsum en Wetsens. Bovendien kan er tussen die beide dorpen gewandeld worden. 's Avonds is er van 17.00-19.00 uur voor € 13 een pelgrimsmaaltijd in de IJsherberg (Harddraverdijk 1) waarna een wandeling volgt naar het Bonifatiuspark (Bronlaan). Daar vindt om 20.30 uur een muziekspektakel plaats over moedige en opmerkzame mensen uit de christelijke traditie (entree € 5).

Op **zondag 12 juni** vindt om 10.00 uur de processie plaats van de rooms-katholieke kerk naar het Bonifatiuspark met de hulpbisschop van Fulda. Na de lunch met koperblazers uit Fulda vindt om 13.30 uur de eucharistieviering plaats met oud-bisschop Gerard de Korte. Na de viering is er nog gelegenheid om de bisschop ten afscheid de hand te drukken.

Uitgebreide en actuele informatie over de Bonifatiusdagen vindt u op www.bisdomgl.nl/bonifatiusdagen

VAARWEL BISDOM...

Op maandag 29 februari belde rond half elf de pauselijke nuntius, Mgr. Aldo Cavalli, met de vraag of hij die dag naar Groningen kon komen. Hij wilde een gesprek over een 'belangrijk onderwerp'. Eigenlijk wist ik toen al dat het over de opvolging van bisschop Hurkmans van Den Bosch zou gaan. En mijn aanvoelen werd die middag bevestigd. De nuntius bracht mij het nieuws dat paus Franciscus mij had benoemd tot de nieuwe bisschop van Den Bosch. Dat nieuws heeft voor de nodige hectiek gezorgd, zowel bij mijzelf als bij vele gelovigen in ons bisdom.

September 2008 werd ik in de kathedraal geïnstalleerd tot bisschop van Groningen- Leeuwarden. Ondanks allerlei grote en kleine zorgen, wanneer is ons aardse leven helemaal wolkeloos?, kijk ik dankbaar terug op de jaren die achter mij liggen. Veel zorgen gaf enkele jaren geleden de inkrimping van het bisdomkantoor. Met name het ontslag van enkele gerespecteerde medewerkers, louter om economische redenen, vormde een moeilijke maar ook noodzakelijke beslissing.

Er is in de afgelopen jaren veel gebeurd. Bijna automatisch denk ik allereerst aan de fusie van parochies en PCI's. Na een lange periode van voorbereiding en een brede consultatie van de pastorale teams en de parochiebesturen is in het najaar van 2011 besloten om de 80 parochies te fuseren tot een kleine 20 parochies. Dit fusieproces moet 1 januari 2018 zijn voltooid. Uitgangspunt vormt de visie om bestuurlijke schaalvergroting te combineren met pastorale schaalverfijning. Juist in het, qua omvang, grote bisdom van het Noorden moeten wij proberen zoveel mogelijk van de 80 geloofsgemeenschappen in stand te houden. In mijn brief 'De jaren van de waarheid' (januari 2015) heb ik in dat verband een knip gemaakt tussen kerkgebouw en geloofsgemeenschap. Als het niet meer mogelijk is om het kerkgebouw in

stand te houden maar de plaatselijke geloofsgemeenschap is nog (redelijk...) vitaal kunnen de gelovigen ervoor kiezen om ter plaatse te blijven samen komen voor de liturgie en andere kerkelijke activiteiten. Centrale gedachte bij dit alles: de Kerk zo dicht mogelijk bij de gelovigen houden.

Ik schrijf deze tekst begin april. Over enkele weken zal de verhuisauto voorrijden. Verhuizen betekent een oefening in de kunst van het loslaten. Van een mooi huis, een geweldig team van medewerkers en zoveel andere goede mensen moet ik afscheid nemen. De afgelopen tijd heb ik wel eens gesproken over een Abrahamervaring. Evenals de stamvader van ons geloof moet ik het goede en vertrouwde land verlaten en gaan naar het onbekende in de hoop dat het ook daar weer goed zou worden. Overigens heb ik het vertrouwen dat ik in Den Bosch ook weer spoedig een echt thuis zal vinden.

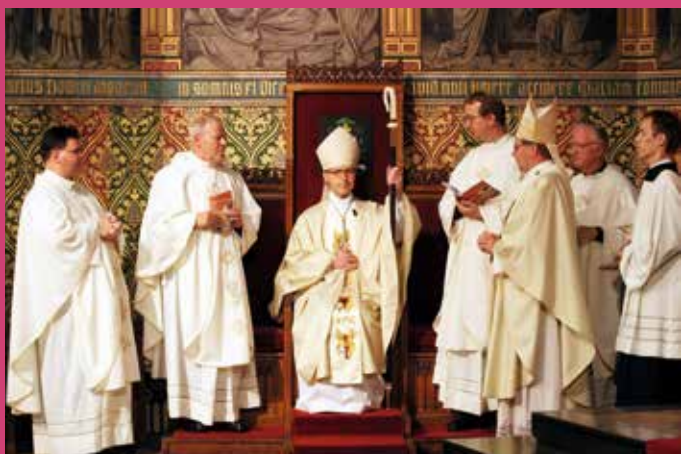
Als katholieken van het noorden gaat u verder. Een kleine maar zelfbewuste minderheid. Graag herhaal ik mijn oproep in de brief: 'De jaren van de waarheid': katholieken, neem uw verantwoordelijkheid. U bent geroepen om het geloof van uw doopsel, zowel binnen als buiten de parochie gestalte te geven. Paus Franciscus roept katholieken op zich niet op te sluiten

in de sacristie of het kerkgebouw. Vitale geloofsgemeenschappen zijn missionaire gemeenschappen met open deuren. Als het goed is komen wij samen in onze kerkgebouwen voor het vieren van de Eucharistie en andere vormen van liturgie. Zo kunnen wij onze ziel voeden en kracht op doen om in het alledaagse leven de navolging van Christus gestalte te geven. Paus Franciscus spreekt regelmatig over een Kerk die gericht is op de brede samenleving. Een Kerk die liever vuil is omdat zij teveel op straat is geweest dan ziek omdat zij teveel binnen is gebleven.

Tot slot wil ik u uitnodigen om voor elkaar te bidden. Hopelijk wilt u bidden voor het welslagen van mijn nieuwe opdracht in het zuiden. Mijn taak zal niet altijd gemakkelijk zijn maar in kracht van Gods Geest valt er veel te realiseren. Ik bid in het zuiden om wijsheid voor paus Franciscus en allen die de benoeming van een nieuwe bisschop voorbereiden. Ik hoop op een nieuwe bisschop die zich zal inzetten voor een hartelijke, gastvrije Kerk rondom Christus als onze levende Heer. Ik wens u alle goeds en Gods zegen. Ga verder op de weg van het geloof, de hoop en vooral de liefde 'in vertrouwen op Christus'.

Mgr. Dr. Gerard De Korte

DE BISSCHOP DOOR DE JAREN HEEN

Nieuw kerkelijk elan

De komende tien jaar willen we met nieuw elan werken aan een Kerk, die mensen op een eigentijdse wijze via de boodschap van Jezus Christus in contact brengt met God.

Een Kerk, die middenin de wereld staat, die mensen troost, bemoedigt, steunt en uitdaagt. Een Kerk, die vol overtuiging werkt aan het doorbreken van het Rijk Gods op aarde, het Rijk van heelheid van de schepping, gerechtigheid en vrede.

Een Kerk, die bestaat uit vitale geloofsgemeenschappen, waar ook jongeren zich thuisvoelen. Een Kerk met aantrekkingskracht en uitstraling. Dat is onze missie!

Uit: Beleidsplan Kwetsbaar en Hoopvol, november 2011

Salto vitale

Onze geloofsgemeenschap is kwetsbaar geworden. Niemand van ons kent de toekomst. De Kerk van gisteren is voorbij; de Kerk van morgen kent nog maar vage contouren. Maar de roepstem van de Heer klinkt ook vandaag. En nog steeds zijn er jonge mensen die de stem van Christus horen en zeggen: 'Hier ben ik, zend mij'. In het diepe vertrouwen dat het niet gaat om een sprong in het duister maar om een 'salto vitale', een levenssprong. Iedere priester bindt zich aan de Kerk en heel bijzonder aan de Heer van de Kerk. Paus Benedictus noemt onze priesters 'vrienden van Christus'. Iedere priester mag leven vanuit een diepe vriendschap met Christus en andere gelovigen tot een dergelijke vriendschap uitnodigen.

Bij gelegenheid van het Jaar van de Priester, 2009-2010

Niet laten gijzelen

Alleen krimp begeleiden en bezuinigen is voor onze Kerk een doodlopende weg. Krimp kan een raster worden; een paradigma waardoor alles somber wordt. Krimp wordt dan een fuik. De zorgen mogen ons echter niet gaan gijzelen. Door alleen te denken in termen van teruggang en krimp bouwen wij niet op maar breken wij af. Demotiveren wij onze mensen in plaats van hen te motiveren en stimuleren. Denken in termen van louter krimp dreigt ieder enthousiasme te doven. Daarom moet naar mijn diepste overtuiging het parool zijn: niet alleen krimpen en saneren maar juist nu mensen en middelen mobiliseren.

Uit: Katholieken, neemt uw verantwoordelijkheid, januari 2015

Catechese versus sprakeloosheid

Ik heb altijd al grote zorg gehad over de sprakeloosheid van onze gelovigen over geloofszaken. Het ontbreekt katholieken vaak aan woorden als daarover iets gevraagd wordt. Als die catechetische doorbraak er niet komt, moeten we vrezen voor de toekomst van het katholicisme.

Bij het in bezitnemen van de zetel van het bisdom Groningen-Leeuwarden, 13 september 2008

The Passion oecumenisch project

Door het opvoeren van dit spel worden de kerken van Groningen Stad heel direct bij elkaar gebracht. Het is fantastisch te zien dat christenen van verschillende tradities intensief met elkaar samenwerken. Dat is een enorme stimulans voor de oecumene, alleen al omdat we steeds met elkaar overleggen hoe we het aanpakken. Dat past helemaal bij ons bisdom dat oecumene als speerpunt kent.

Bij de uitvoering van 'The Passion' in Groningen, maart 2014

GELOVIGEN

Ezra en Joachim Bekkering
Acolieten H. Jozefparochie Zuidhorn

In het begin was het voor ons als misdienaars even wennen om te dienen bij de bisschop. Er kwamen taken bij die we eerder nog niet hadden gehad, zoals de formele vingerwassing. Gelukkig wende dit snel. Deze extra taken maakten het bijzonder om te dienen bij de bisschop.

Ondanks dat het dienen bij de bisschop meestal wel een stuk formeler was dan we gewend waren, maakte het gelukkig niet uit als je een keer een foutje maakte.

Wat we altijd bijzonder hebben gevonden was dat de bisschop tijdens de viering zijn preek uit het hoofd deed, dat hadden we nog niet eerder meegemaakt. Hij had ook altijd interesse in de persoon van de misdienaar, hij kende ons bij naam en was benieuwd hoe het ging op school en wat onze doelen in de toekomst waren, bijvoorbeeld wat we willen gaan studeren.

Chris Hendriks
Oud-vicevoorzitter H. Jacobus de Meerdere-parochie Noordwest Friesland

Bisschop de Korte heb ik van dichtbij meegemaakt tijdens het fusieproces van het bisdom Groningen-Leeuwarden en de Jacobusparochie in het bijzonder. Een periode met veel contact tussen de parochie en het bisdom en ik mocht de bisschop de fusiestukken persoonlijk overhandigen. De bisschop kwam in zijn toekomstvisie 'Kwetsbaar en Hoopvol' de realiteit onder ogen en zocht naar mogelijkheden om een krimpende kerk nieuwe vooruitzichten te geven, niet geremd door bedreigingen, maar geïnspireerd door kansen. Zo werd de weg naar voren weer gevonden en duidelijk gemaakt in de taal van vandaag. Opvallend daarbij was niet alleen de toegankelijkheid van de bisschop en zijn medewerkers maar ook de bereidheid tot samenwerken. Niet op papier maar in woord en daad. Bisschop De Korte komt naar je toe en is geïnteresseerd in de lokale ontwikkelingen en de mensen die dat aangaat. Onder zijn leiding verdween de afstand tussen het bisdom en onze parochie.

OVER DE BISSCHOP

Marlies Bosch

Redacteur en fotograaf Bisdomblad Spreek

In 2008 gonsde het van de geruchten over de opvolging van bisschop Eijk. De naam 'de Korte' kwam vele malen voorbij. Tijdens de installatie van de aartsbisschop richtte ik mijn lens dus op deze hulpbisschop van Utrecht. We hadden goed gegokt! Ik was degene die hem voor het bisdomblad mocht interviewen. Ik had de vragen paraat, maar het werd meer een uitwisseling van gedachten dan een streng interview, en hij toonde toen al een enorme openheid en betrokkenheid. In de jaren daarna hebben we veel contact gehad, vooral doordat ik hem heel vaak mocht fotograferen en ik meereed naar de Bonifatiusdagen in Fulda.

Ik sluit me aan bij de rij van mensen die het jammer vinden dat hij vertrekt, al gun ik het bisdom 's-Hertogenbosch dat ze onder zijn bruggenbouwende manier van leiding geven de eenheid mogen terugvinden.

Gerard Ketelaars

Parochiaan H. Clemensparochie Ameland

In de afgelopen zeven jaar heb ik Mgr. Gerard de Korte leren kennen als een betrokken bisschop die goed luistert en geïnteresseerd is. Hij is een goede herder die ons ook op ons eigen geweten durft te wijzen en een dialoog niet uit de weg gaat. Hij sprak over pastorale schaalverfijning en hoe deze vorm te geven. Men spreekt over de participatie samenleving. Dat betekent dat wij tot een grotere onderlinge betrokkenheid moeten komen binnen kerk en samenleving.

Wij waren blij dat er ruimte was voor discussie. Ook zijn betrokkenheid na de brand van onze kerk heeft ons goed gedaan en ons gestimuleerd te komen tot herbouw van onze Clemenskerk. Gaarne hopen wij dat Mgr. De Korte het goede werk dat wij hebben ervaren op Ameland in Brabant voort kan zetten.

Diny Thole-van Luyn

Parochiaan H. Willehadusparochie Emmer Compascuum

Onze bisschop, Mgr. de Korte zou in 2009 voorgaan in de Maria Vesper op Tweede Pinksterdag. Een parochiaan stelde voor om een duif, als afsluiting van de vesper, los te laten in de vrije vlucht. Zou de bisschop dat wel goed vinden? De bisschop vond dat prachtig: als symbool van Pinksteren: de Heilige Geest, en als symbool van de vrede. Een symbool dat bovendien past in de voorgeschiedenis van het ontstaan van de kapel van Maria, Hertogin van Drenthe. De kapel werd gebouwd uit dankbaarheid voor de veilige thuiskomst van 24 jonge mannen die hun dienstplicht in – toenmalig – Indië moesten vervullen. Dus na de processie, na het bidden van de vredeslitanie, gaf bisschop De Korte met opgeheven handen de duif de vrijheid. Het was lastig foto's maken vanwege de laagstaande zon, maar één foto was echter prachtig gelukt en die hangt in ons parochiebureau!

DE BISSCHOP DOOR DE JAREN HEEN

Pastorale schaalverfijning

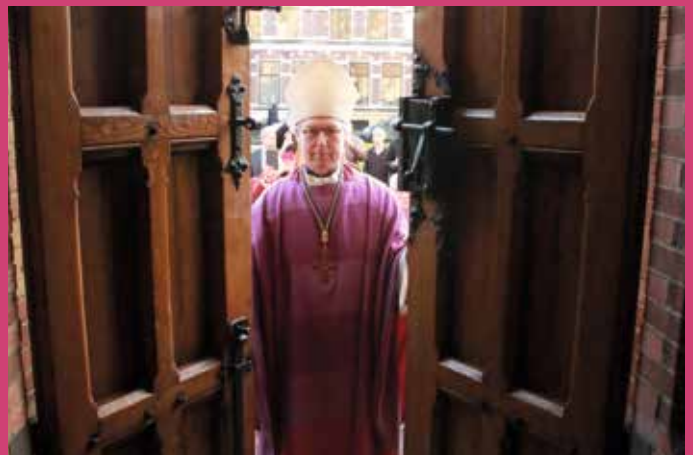
De vorming van de nieuwe grote parochies is uiteindelijk bedoeld om door krachten te bundelen vitaal kerk-zijn op alle pastorale werkvelden mogelijk te maken in alle lokale geloofsgemeenschappen. De bestuurlijke schaalvergroting en financiële solidariteit staan ten dienste van de pastorale schaalverfijning in de lokale geloofsgemeenschappen, waardoor er ook meer ruimte zal ontstaan voor nieuwe initiatieven en voor het bereiken van de circa 85% katholieken die weinig in beeld zijn.

Uit: Beleidsplan Kwetsbaar en Hoopvol, november 2011

Hartelijk Katholiek

In mijn boek 'Hartelijk Katholiek' pleit ik voor een heldere maar ook een open en gastvrije kerk. De kerk heeft een aantal opvattingen, we hebben een heldere visie op God, mens en samenleving. Maar in de huidige cultuur kun je mensen alleen bereiken als je dat op een open en hartelijke manier presenteert. We leven in een samenleving die gevoelig is voor vrijheid. Als mensen het gevoel hebben dat die wordt ingeperkt haken ze af.

Bij het verschijnen van het boek Hartelijk Katholiek, oktober 2012

Cultuur van barmhartigheid

Onze verbondenheid met de Schepper moet niet alleen leiden tot een milde en barmhartige omgang met onze medemensen maar ook met de overige schepselen. Zo kunnen wij persoonlijk, kerkelijk en maatschappelijk een bijdrage leveren aan de opbouw van een cultuur van barmhartigheid.

Naar aanleiding van het Heilig Jaar van Barmhartigheid, 2016

Vleugels verbinden

Traditie is een levende traditie en geen museumstuk. Daar kun je met open mond naar staan kijken, maar de uitdaging van vandaag is om als bisschop de rijkdom van de traditie die aan ons is overgeleverd te kunnen laten zien. We moeten niet verwijtend zijn naar degenen die zijn weggegaan, maar kijken wat de uitdaging is voor hen die gebleven zijn. De progressieve en meer conservatieve vleugels in de kerk heten niet voor niets 'vleugels'. De behoudende vleugel zou de progressieve kunnen verrijken door haar de waarde te laten zien van de traditie, en andersom kan de traditionele gelovige gewezen worden op het gevaar die te laten verstenen. Maar dat veronderstelt dat men blijft communiceren en elkaar niet verkettert.'

Bij het in bezitnemen van de zetel van het bisdom Groningen-Leeuwarden, 13 september 2008

Macht is dienen

Een bisschop moet leiding geven en oefent dus 'macht' uit, maar in christelijke zin betekent macht: dienen. Er moet geen angst zijn voor een bisschop en mensen moeten de waarheid durven zeggen. Een wijze oude bisschop zei me toen ik hulpbisschop werd, bij wijze van grap: 'nu zul je altijd lekker eten, en nooit meer de waarheid horen'. Mensen hebben misschien de neiging om de bisschop naar de mond te praten, maar van mij hoeft dat niet.

Bij het in bezitnemen van de zetel van het bisdom Groningen-Leeuwarden, 13 september 2008

Annelies Kiewiet
Hoofd huishouding bisschopshuis

Waardering, dat is wat ik voel als ik aan de bisschop denk. Hij is altijd positief, altijd actief en vriendelijk naar iedereen. Waardering voor wat ik in het huishouden deed, dat is wat ik kreeg van de bisschop. Dat voelde altijd heel erg goed, want een mens heeft waardering nodig.

Ik ben dankbaar voor de acht jaren van samenwerking en bid en hoop dat de bisschop in Den Bosch net zoveel positieve energie zal ervaren als in Groningen.

Bisschop ik wens u het allerbeste, ik zal u missen.

Vera Bouwman
Secretaresse bisschop De Korte

Meer dan acht jaren zijn verstreken tussen het moment van komen en gaan van onze bisschop naar en vanuit Groningen. Bij de eerste kennismaking in juni 2008 was ik niet aanwezig; ik was op vakantie. Liever had ik de bisschop toen verwelkomd dan dat ik hem letterlijk nu uitzwaai. Het spreekwoord 'Er is een tijd van komen en een tijd van gaan' klinkt zo emotioneel. Nu de verhuisdatum met rasse schreden nadert, krijg ik toch wel nostalgische gevoelens. Om met de woorden van de bisschop te spreken: 'Tets dat goed is en vertrouwd laat je niet graag los'. Bisschop, ik wil u danken voor de hartelijke samenwerking. Ik heb eerder gezegd: ik vind u een benaderbare werkgever. 'In vertrouwen op Christus' heeft u ja gezegd tegen uw nieuwe benoeming. Ik wens u in het Bossche al het goede toe.

Peter Pot
Secretaris-kanselier

Na ruim zeven jaren van hartelijke samenwerking vertrekt bisschop Gerard de Korte. Het waren dynamische jaren waarin bestuurlijk gezien het beleidsplan *Kwetsbaar en hoopvol* (2011) centraal stond met de fusies van parochies en de vitalisering van het geloofsleven. Ook hebben in de periode-De Korte de meeste pastorale beroepskrachten een nieuwe benoeming gekregen op een andere werkplek.

Voor het bisdom Groningen-Leeuwarden is het spannend wie de nieuwe bisschop wordt. Wij hebben er alle vertrouwen in dat het Kapittel een goede lijst van drie personen heeft opgesteld. We hopen dan ook dat de pastorale paus Franciscus één van hen zal benoemen, net zoals hij voor Den Bosch gedaan heeft.

Moge het de nieuwe bisschop van Den Bosch goed gaan, persoonlijk, pastoraal en bestuurlijk! En dat hij – net als zijn Groningse kanselier – mag genieten van Carnaval, het volksfeest bij uitstek.

Marisca Lulofs
Econoom

Voor de bisschop zijn de bisdom-stafvergaderingen op vrijdagochtend redelijk 'heilig': je moet als staflid wel een hele goede reden hebben om niet aanwezig te zijn. Het laten vervallen van een vergadering is een zeldzaamheid, dat gebeurt alleen in de vakantieperiode en verder bij zeer hoge uitzondering. Eigenlijk is dat ook heel terecht: het vaste vergaderschema geeft structuur aan de besluitvorming, juist omdat niet alle stafleden de hele week in het bisdomhuis aanwezig zijn. De vergaderingen verlopen in een prettige sfeer. Betekent dat, dat we het dan onderling nooit oneens zijn? Zeker niet, maar de bisschop zoekt zoveel mogelijk naar breed gedragen oplossingen. Dat we na de staf samen eten draagt zeker bij aan de goede sfeer, juist doordat de gezamenlijke maaltijd de mogelijkheid biedt om ook op een andere manier met elkaar in gesprek te gaan. Dat vergroot de onderlinge saamhorigheid.

PASTORES

Ria van der Stam
*Pastoraal werker Heilig
Kruisparochie, Kanaalstreek en
Zuidoost Groningen*

Tijdens het begin van mijn toeleidingsperiode werd ik naar het bisdomhuis gebracht door mijn man. Hij kwam mij na afloop weer halen maar was aan de vroege kant en wachtte op de parkeerplaats op me. Er kwam een vriendelijke man naar buiten die hem vroeg of hij op iemand stond te wachten. 'Ja, op mijn vrouw', zei hij. Wie dat dan was, nou, ik dus, nog vrij onbekend in deze omgeving. 'Heeft u al koffie gehad?' vroeg de aardige man. Nou nee, en daar was hij best aan toe. Dus de aardige man haalde twee koppen koffie op om samen op te drinken. Toen wij naar huis reden vertelde mijn man dat verhaal. Op mijn vraag hoe hij eruit zag kon ik niets anders concluderen dan dat het de bisschop zelf moest zijn geweest. Voor mijn man kan hij niet meer stuk.....

Remco Hoogma
*Priesterstudent bisdom Groningen-
Leeuwarden in Rome*

Bisschop de Korte heb ik ongeveer zeven jaar geleden leren kennen. Het was tijdens mijn eigen proces waarin ik de vraag overwoog om naar het seminarie te gaan. De bisschop heeft mij geduldig mijn eigen weg laten gaan en toch aan weten te geven dat ik bij hem terecht kon als ik dat wou. Zo is dat ook gebleven in de afgelopen jaren, waarin ik op een zeer prettige manier contact met hem heb gehad. Hij was altijd bereid om mee te denken, maar bovenal heb ik altijd zijn vertrouwen gevoeld. Ik ken hem dan ook als een geduldig, vertrouwensvol, open en meedenkend persoon. Deze kwaliteiten zullen hem zeker van pas komen in zijn nieuwe bisdom. Vanuit Rome wens ik hem alle goeds toe. Dat hij op een hartelijke manier in verbondenheid met God zijn nieuwe uitdaging mag aangaan.

OVER DE BISSCHOP

Pascal Huiting
*Parochievicaris H.
Christoffelparochie, Zuidwest
Friesland*

Onze bisschop vertrekt naar een bisdom in een provincie waar het leven vanouds een vrolijke roomse noot heeft. Met bisschop De Korte kun je lachen. Dat bewijst bijgaande foto, maar ook de volgende anekdote. Monseigneur De Korte en ik ontmoetten elkaar een paar maanden geleden bij de hoofdingang van het voormalige karmelklooster in Drachten. Op het programma staat die dag een vergadering van de gezamenlijke raden van kerken van Fryslân, Groningen en Drenthe. Door de hoofdingang betreden we het oude kloostergebouw. Aangezien de receptie onbemand is, lopen we gewoon door, de gang in. Lukraak openen we een aantal deuren. Achter de laatste deur die wordt geopend, is een bijeenkomst van 'jobswitchers' gaande. Mensen die bezig zijn van baan te veranderen. De bisschop kijkt even naar het woord 'jobswitchers' naast de deur, kijkt de zaal in en zegt dan: 'Laten we hier maar niet naar binnengaan, er zijn al zo weinig priesters.'

Magda Schilder
*Pastoraal werker Emmaüsparochie,
Noordoostpolder*

Tijdens de laatste retraite in Doetinchem in januari 2016 kwam bisschop De Korte naar me toe tijdens een koffie/thee pauze. 'Niemand wil naar het Siberië van het Noorden', zei de bisschop tegen mij. Hij doelde op de Noordoostpolder, de plek waar ik geboren ben en nog steeds met veel plezier woon en werk. 'U bedoelt in de mooiste streek van Nederland?', antwoordde ik hem. Het feit dat de bisschop naar me toe kwam, weet waar ik woon en werk en me deelgenoot maakt van een bepaalde ervaring tijdens zijn werk als bisschop in ons bisdom, gaf mij het gevoel dat ik gezien en erkend word. Dat waardeer ik erg in bisschop De Korte. En dat hij altijd meeging naar de retraites in Doetinchem en gewoon samen met alle andere pastorale werkers in het bisdom meedeed.

Pastoor Peter van der Weide
*Pastoor H. Antonius van
Paduaparochie, Zuidwest Friesland*

Toen het bericht doorkwam dat de bisschop ging vertrekken gebeurde er toch wel even iets. Dan voel je pas goed welk een rol een bisschop kan en mag vervullen. Ik heb bisschop de Korte ervaren als een toegankelijk, vriendelijk en eenvoudig mens. Hij was wars van pompa en glamour, alhoewel dat voor mij persoonlijk, wanneer het feest in de kerk is, geen probleem is. Ook juist dan bleef hij volkomen zichzelf. In zijn preken en spreken hield hij steeds een warm pleidooi voor de eigen verantwoordelijkheid van de gelovigen en op het doorgeven van kennis van de Bijbel en de traditie, maar bovenal ieders persoonlijke vriendschap met de Levende Heer. Ik hoop dat hij hiermee in het bisdom Den Bosch voor veel mensen een teken van vreugde, verbondenheid en hoop mag zijn om de Heer die barmhartigheid en liefdevol is in hun hart te sluiten. We zullen hem missen. Ik dank hem persoonlijk voor zijn zorg en belangstelling en wens hem toe dat het hem héél goed mag gaan in het Zuiden.

DE BISSCHOP DOOR DE JAREN HEEN

Hand aan de ploeg

Dit is de tijd waarin wij de hand aan de ploeg moeten slaan. Dat geldt voor de pastorale teams, besturen, kademensen en zoveel mogelijk andere katholieken in onze geloofsgemeenschappen maar ook voor het bisdom die de plaatselijke gemeenschappen met raad en daad van dienst wil zijn. Wat mij betreft doen wij dat in hartelijke samenwerking met andere christenen en in verbondenheid met alle mensen van goede wil. Nogmaals: succes is niet verzekerd. Wij weten niet of de oogst groot of klein zal zijn. Maar verbonden met de levende Heer is er hoe dan ook toekomst voor de Kerk van ons bisdom. De trouwe God staat daarvoor garant.

Uit: Katholieken, neemt uw verantwoordelijkheid, januari 2015

Leven uit hoop

Ik bezocht ooit iemand waarbij door diabetes een been was geamputeerd. Hij was blind en stond voor een tweede amputatie. Hij zei: 'Ik kan niet verder'. Dan word je als geestelijk begeleider wel even stil. Ik dacht toen: zou ik dat aan kunnen? Er zijn nog steeds ziekten die tot mensonwaardigheid leiden. Als je ziet dat iemand waarvan je houdt lichamelijk of geestelijk lijdt, is dat een moeilijke zaak.

Ik geloof dat vertrouwen het enige is dat je nodig hebt als je gaat sterven. Een christen leeft met de hoop op een thuiskomen bij Christus. Dat geloofsperspectief kan een stervende overgave en rust geven.

Uit het bisdomblad Spreek! over de ziel in de zorg, juni 2013

In gesprek blijven

De paus gaf ons mee dat evangelisatie door voorbeeld moet plaatsvinden. Het lijkt wel alsof zijn medewerkers met een 'Franciscusserum' zijn geïnjecteerd. Ze zeggen allemaal: blijf positief, wees niet rigide, sla bruggen, houd contacten. Ik voel me daardoor aangesproken. Ik zie onze toekomst als een open kerk die in gesprek wil blijven.

Wijs niemand af. Alle mensen zijn van God. De Kerk is er niet alleen voor gedoopten maar voor alle mensen van goede wil. We moeten een waarderende gemeenschap zijn, niet kijken naar wat verloren is maar wat Gods Geest vandaag aan humaniteit realiseert.

Naar aanleiding van het Heilig Jaar van Barmhartigheid, 2016

Diaconale Kerk

Juist vandaag op het feest van de heilige Bonifatius mogen wij God danken voor het grote geschenk van de Eucharistie. Christus ontmoeten in de Eucharistie betekent ook dat wij ons door Christus laten zenden. Christus laat zich niet alleen ontmoeten in het Eucharistisch brood maar ook in onze naaste. Juist in de kleinen en kwetsbaren kunnen wij Christus ontmoeten. Tegen die achtergrond horen Eucharistie en diaconie helemaal bij elkaar. Als Kerk van Nederland en als Kerk van Duitsland staan wij voor de uitdaging om steeds meer een diaconale Kerk te worden. In daad en woord missionaris zijn in de wereld van vandaag. Jezus Christus zichtbaar maken in de wereld van vandaag.

Uit de preek op de Bonifatiusdag Fulda, 10 juni 2012

Nuchter en trouw

Onze jonge mensen worden, vermoed ik, niet primair aangesproken door onze politici in Den Haag of de topmanagers van de grote bedrijven. Hun iconen zijn veeleer te vinden in andere elites. Ik denk aan onze topvoetballers, zangers en andere mensen uit de wereld van kunst en cultuur. Het voorbeeld van deze mensen heeft een niet te onderschatten invloed. Hoe komen zij in het nieuws? Als graaiers naar het grote geld? Als mensen die elkaar de loef afsteken? Zijn het alleen maar snelle en knappe vrouwen en mannen of komen zij anders in beeld? Nuchter, trouw in relaties en fair in de sport. Het zou goed zijn als ook zij hun verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van onze samenleving kennen en die verantwoordelijkheid ook nemen.

Uit het Bisdomblad Spreek, november 2009

Peter Wellen
Vicaris generaal

Op het moment dat je als vicaris hoort dat de bisschop benoemd is tot bisschop van 's-Hertogenbosch, gaan er allerlei gedachten door je hoofd. Wat een opdracht. Wat jammer voor ons bisdom! Wat jammer voor hemzelf. Ik weet dat hij hier gelukkig is! Je denkt terug aan de ruim zeven jaar dat wij mochten samenwerken. Wat ging die tijd snel! Wat gebeurde er veel! De fusies, de reorganisatie, de positieve grondhouding van vertrouwen in de toekomst. Hij keek niet naar aantallen maar vooral naar de mens. Hij stelde de geloofsgemeenschap centraal. Ook kijk ik heel positief terug op de open en communicatieve wijze van samenwerken.

Ik heb steeds als belangrijk ervaren dat we als staf een (h)echt team waren en bleven. Natuurlijk was het niet altijd even eenvoudig maar door de openheid van iedereen, door het respect wat je kreeg maar bovenal door het vertrouwen hebben we uiteindelijk vele dingen mogen delen. Ook denk ik terug aan de fijne en goede gesprekken, zeker als je samen ergens naar onderweg was. Er was oprechte belangstelling over en weer en ook een grote mate van openheid. Dat kon ook omdat er sprake was van vertrouwen maar vooral ook die gewone, warme menselijke kant van bisschop de Korte heb ik gewaardeerd!

Samen mogen vieren heeft op mij ook een diepe indruk gemaakt. Natuurlijk de vele bisdomvieringen, hoogtepunten als de Priesterwijdingen, Oliewijdingen, Bonifatiusdagen zowel in Dokkum

als in Fulda, maar ook vieringen in onze geloofsgemeenschappen van Noord-Groningen. Ik denk aan de installatieviering, aan de verrassing van het samen mee voorgaan tijdens mijn 12,5 jarig priesterjubiläum. Maar ook de momenten dat hij als bisschop 'pastoor' was op een gewone zondagmorgen. Daarna gezellig een kopje thee drinken met de parochianen, wat werd dit gewaardeerd!

Kortom: Ik kijk met dankbaarheid terug op een mooie en warme periode van samenwerking. Tevens ben ik ontzettend dankbaar voor het vertrouwen en de ruimte die er werd gegeven. Mgr. de Korte, het ga u ontzettend goed in het Zuiden. Ga onder Gods rijkste zegen en met vertrouwen op Christus!

Arjen Bultsma
Bisschoppelijk vicaris

In 2008 werd Mgr. De Korte onze bisschop, maar reeds in 1994 kruisten onze paden elkaar voor het eerst. Als scholier kwam ik toen kennismaken met het Ariënkonvikt waar hij rector was. Uiteindelijk ben ik september 1996 met de opleiding begonnen en kwam ik te wonen in het 'moederhuis': daar waar de rector woont. Drie studiejaar waren we zo huisgenoten. Zoals met volgens mij alle studenten was de onderlinge band formeel, maar niettemin vriendschappelijk. Ik heb me daar altijd heel goed bij gevoeld en dat is zo gebleven. Toen bisschop De Korte naar Groningen kwam, voelde dat van meet af aan heel vertrouwd. De draad kon weer worden opgepakt, waar die destijds in Utrecht was blijven liggen.

Mijn benoeming tot regiovicaris in 2012 kwam als een grote verrassing. Vlak vóór Pinksteren werd ik gevraagd en dinsdags erna heb ik mijn antwoord gegeven. Het is mede omdat ik de bisschop goed kende vanuit de opleidingstijd, dat ik mijn aarzelingen aan de kant heb gezet en van harte op zijn verzoek ben ingegaan.

De laatste bijna vier jaar kreeg de onderlinge band als naaste medewerker een wat andere kleur. Maar wat bleef en zelfs sterker werd, was het gevoelde vertrouwen. De bisschop bleek er duidelijk op uit ervoor te zorgen dat alle stafleden het eigene konden inbrengen. Als groentje hielp me dat over de eerste drempels heen. Hij streefde altijd naar consensus. Bovendien was er voortdurend oog voor de onderlinge betrekkingen. Mocht het er even op lijken dat

iemand zich niet helemaal gelukkig voelde met een gang van zaken, dan werd dat gethematiseerd. Harmonie en eenheid binnen de staf – en voor de helderheid: de onderlinge banden waren en zijn buitengewoon goed – was niet slechts een gepredikt woord, maar daadwerkelijk gewenste en gewaardeerde praktijk.

Wat ik van meer nabij in de Bisdomstaf heb mogen ervaren, is volgens mij niets anders dan wat de bisschop ook voorstond voor heel het bisdom. Goede onderlinge verhoudingen, de bereidheid bij meningsverschil elkaar minstens te horen en trachten te begrijpen: dat was een belangrijk doel. Als concrete uitdrukking ook van een hartelijke en heldere Kerk.

Verdwaald in de St. Janskathedraal van Den Bosch...

Colofon

5e jaargang

Nummer 2

Mei 2016

Redactie:

Ilona Lesscher, Jan Maassen,
Piet van der Schoof, Agda Wachter,
Marlies Bosch, Sipke Draisma
(eind- en hoofdredactie)

Fotografie:

Marlies Bosch

Redactieadres:

Bisdom Groningen-Leeuwarden
Ubbo Emmiussingel 79
9711 BG Groningen
telefoon: 050-4065888
redactie@bisdomgl.nl
www.bisdomgl.nl

Vormgeving:

Rizzo Schouten

Opmaak en advertentie-exploitatie:

Mediapalet BV, Nijehaske
Telefoon: 0513-745020

Druk:

Veldhuis Media, Raalte

Abonnement:

SPREEK! Is een uitgave van het
bisdom Groningen-Leeuwarden en
verschijnt vijf maal per jaar.

Jaarabonnement: € 15,00

Een abonnement kan elk gewenst
moment ingaan en wordt automatisch
verlengd.

Abonnementenadministratie:

g.darneviel@bisdomgl.nl
tel. 050-4065888

ISSN 2213-8560

Pelgrimshuis CASA NOVA

Het in 2010 gerestaureerde Pelgrimshuis Casa Nova ligt in de H. Landstichting tussen Nijmegen en Groesbeek, Beek en Berg en Dal. Het huis biedt een rustgevende sfeer en voorziet in een goede keuken. Het heeft een eigen kapel en u bent in de gelegenheid om vrijblijvend de gebedstijden mee te doen. Uniek voor persoonlijke rust of retraite. Het Pelgrimshuis ligt te midden van een wonderschone natuur. Geen autobaan of snelweg verstoort de sfeer van rust en vrede. Er zijn prachtige wandel en fietsroutes. O.a. de Ooyse polder, ook kunt u het Afrika museum bezoeken. Er is in het Pelgrimshuis Casa Nova ook gelegenheid voor groepen om weekends, studie of bezinningsdagen te houden.

3 overnachtingen met volledig pension slechts € 120,- Heeft u interesse? Bel voor reservering:

(024) 322 14 25

(Bewaar deze advertentie ook voor latere mogelijkheid)

Pelgrimshuis Casa Nova, Pastoor Raboupln 5
6564 BP H.Landstichting.

(www.pelgrimshuiscasanova.nl)

**Een bordje eten elke dag is
voor heel veel kinderen niet
vanzelfsprekend!**

Missie Albanië: regelmatige hulp (via Don Henry Veldkamp).

Missie Cambodja: Opvang en scholing wees- en straatkinderen (Pater Johan Visser s.d.b.).

Missie Congo: Scholing straat- en weeskinderen en hulp diverse projecten v.d. armen (Pater Zwarthoed).

Missie India: scholing tribals (arme kinderen).

Missie Indonesië: scholing arme kinderen project Adinda.

Ethiopië: water- en scholingsprojecten en evangelisatie (via pastoor Petros Berga vm. pastoor Edam).

Filippijnen: hulp armen via pt. Ab van Leeuwen svd.

En ... diverse kleine en grotere projecten via de Missie.

Gratis kwartaalfolder: - Al voor 5 euro helpt u een arm kind -

Info Stichting Missiewerk M.A.W.

Kantooradres: Waterhuizerweg 20, 9753 HR Haren/Groningen

Telefoon 050 534 04 52, ANBI-nummer 8061.81.291;

C.H. Kerstholt, projectcoördinator

Bank: NL 78 INGB 0005 7338 38

t.n.v. Stichting Missiewerk M.A.W.

Postbus 1180, 9701 BD Groningen

RAAD

DE ADMINISTRATIEVE DIENSTVERLENERS

Op basis van een scherp geprijsd abonnement
kunt u, als parochie, bij RAAD terecht
voor alle administratieve en
financieel-zakelijk aangelegenheden.

RAAD JOURE
S.T. Landman,
Westermarwei 1
8501 RA Joure
tel. (0513) 419 439
s.landman@planet.nl
www.raadjoure.nl

GEEF OM DE TOEKOMST

Het Grootseminarie Rolduc
blijft trouw werken aan de boodschap
van de Rooms-Katholieke Kerk.

Om deze boodschap uit te kunnen dragen
zijn goed opgeleide priesters nodig.

Met uw steun maakt de Paredis Stichting
nu en in de toekomst

de opleiding van priesters en diakens
in Rolduc mogelijk.

**Geef om de boodschap
steun de Paredis Stichting**

Vorming van priesters,
kandidaten voor het priesterschap
en permanent diaconaat

Correspondentieadres

Hoogstraat 7, 5954 AA Beesel

Telefoon: 077 - 4742012

E-mail: info@paredis.nl

Website: www.paredis.nl

Bankrelatie

ING: NL77INGB 0002818327

ABNAMRO: NL95ABNA0481960228

t.n.v.: Paredis Stichting

De Paredis Stichting is aangemerkt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

week
nederlandse
missionaris

www.weeknederlandsemissionaris.nl

Geloven in de ander

**Steun de Week
Nederlandse
Missionaris
Pinksteractie
7 t/m 15 mei**

Steun ons op IBAN:
NL30 RABO 0171 2111 11

mensen
met een
missie

Algemeen Nut
Beogende Instelling
ANBI

**Bestel online op:
www.kerkkaars.nl**

RELIGIEUZE
KWALITEITS
KAARSEN

Bekijk ons compleet assortiment
kwaliteitskaarsen op www.kerkkaars.nl.
Wij leveren direct uit voorraad
binnen 24 uur bij u thuis!

